

Marija Gaber pri ustvarjanju suhocvetnih podob.
Foto: arhiv Muzeja novejšje zgodovine Celje, marec 2010

Izrez iz suhocvetne podobe Vaški piskači.
Foto: arhiv Muzeja novejšje zgodovine Celje, marec 2010

MED NATURO IN KULTURO

Suhocvetne podobe v Muzeju novejšje zgodovine Celje, 8. 3.–4. 4. 2010

Kot kustos etnolog in kulturni antropolog se pri svojem delu na terenu srečujem z različnimi na prvi pogled skoraj neopaznimi elementi dediščine, v katerih se narava in kultura povezujeja s človekovim osebnim izkustvom. Prav zato je bila razstava Suhocvetne podobe Marije Gaber iz Šmartnega v Rožni dolini konceptualno holistično zastavljena. Na njej predstavljeni predmeti so dajali razstavi estetsko vrednost, katalog, ki je spremljal razstavo, je te kontekstualno umeščal v kulturni in naravni prostor, pedagoške delavnice pa so poudarjale funkcionalnost in sporočilnost naravnih materialov. Nenazadnje pa tovrstne razstave v Muzeju novejšje zgodovine v Celju skrbijo tudi za predstavitev ljudske ustvarjalnosti v urbanem okolju.

V stroki ločujemo med pojmom naravna in kulturna dediščina, pogosto pa pozabljamo na njuno tesno povezanost. Razmerja med človekovim kulturnim in naravnim okoljem se namreč gradijo predvsem preko človekovih (kulturnih) stvaritev v naravnem okolju; pravzaprav lahko ves človekov naravni prostor obravnavamo s kulturnega vidika. Tako je tudi z dediščino, če je le ne razumemo kot obliko preteklosti, temveč hkrati kot »obliko sedanjosti in sodobnosti z razsežnostjo zgodovine« (Bogataj 1992: 12).

V uvodu sem namenoma nekaj več besed posvetil lažjemu razumevanju pojma dediščina v podobah iz cvetja Marije Gaber. Njena dela niso povezana s tradicijo tovrstnega ustvarjanja, niti niso zgodovinsko pomembna, v sebi nosijo pridih t. i. ljudske umetnosti, ta pa je od nekdaj črpala iz človekovega vsakdana, izkušenj in okolja; prav vse naštetje daje navdih njenemu ustvarjanju. »Znanje o rastlinskem svetu je del ljudskega naravoslovnega znanja, ki temelji na laičnem izkustvu in pridobljenih znanjih od starejših rodov. Nekateri ga s pridom uporabljajo v prehrani, zeliščarstvu in nekaterih drugih elementih vsakdana« (Mlakar 145: 2005). Marijo Gaber pa je ta svet tako očaral, da je želela svoje znanje o rastlinah prečiti v umetnost in ga predstaviti okolici. Tehniko ohranjanja rastlin, ki jo poznamo iz herbarijev, je izpopolnila do te mere, da ta ne le ohranja ali predstavlja določene

rastline, pač pa te oddajajo tudi določeno sporočilo.

Vse kulture poznajo simboliko rastlin, ki jo te izžarevajo in podajajo s svojo obliko, z barvo ter namenom rabe. Pogosto jo najdemo kot likovni ali vezeni okras na predmetih in oblačilih, Marija Gaber pa jo je razširila na nosilce večplastnih sporočil. V seriji njenih del s področja heraldike na primer različna simbolika cvetja gradi celosten simbol, v tem primeru grb. Tudi pri drugih motivnih slikah iz cvetja, na primer upodobitvah močnih in prodornih osebnosti iz lokalnega, pa tudi slovenskega prostora, se ustvarjalka izraža z univerzalno simboliko. Med njimi so prav gotovo v ospredju upodobitve celjskih grofov, Alme Karlin in Primoža Trubarja. Prav ta preplet rabe naravnih materialov in sodobnih postopkov ter izbira motivov, povezanih z zgodovinskim spominom, umešča umetnine Marije Gaber med dediščino.

»Kadar govorimo o ljudski umetnosti, je ta vedno spojena z dvema sestavinama – z estetiko in s funkcionalnostjo« (Bogataj 1993: 9). O estetiki podob iz cvetja ne dvomimo, funkcionalnost pa je morda manj vidna, saj je skrita v sporočilu slike. Marija Gaber se zato loteva tudi del, ki so izrazito funkcionalna, kot na primer voščilnic, knjižnih kazal, map, podstavkov, ipd. Seveda so tudi v teh delih primarni elementi cvetovi in listi.

Ustvarjalnost Marije Gaber je torej v celoti povezana z njenim kulturnim in naravnim okoljem. Kljub manjši prepoznavnosti s svojim delovanjem neposredno gradi na lokalni identiteti in načinu življenja, ki sta vplivala na njen navdih in željo po tovrstnem izražanju. S svojimi deli in njihovimi sporočili bogati vsakdanje družbene in duhovne navade okolice in njenih ljudi ter spodbuja k zavedanju o dediščini prostora.

Literatura

BOGATAJ, Janez: *Sto srečanj z dediščino*. Ljubljana: Prešernova družba, 1992, 11–15.

BOGATAJ, Janez: *Ljudska umetnost in obrti v Sloveniji*. Ljubljana: Domus, 1993, 9.

* Sebastjan Weber, univ. dipl. etnol. in kult. antropol., kustos v Muzeju novejšje zgodovine Celje, 3000 Celje, Prešernova 17, E-naslov: sebastjan.weber@gmail.com